

HA
LÁ
SZ
AL
BE
RT
KÖ
NN
YÚ
VE
RS
EK

Szemes Péter

Lendvai angyalok

(Halász Albert Könnyű versek című verseskötetéről)

meg a közreadott anyagot. A kettősség ugyanakkor a szöveg tekintetében is megmutatkozik, hiszen míg szerzőként – rendkívül szerény módon és az értéket illetően szükségtelenül – leminősíti, a befogadóhoz való viszonyában felemeli, szinte szakralizálja a textust. A műalkotás igazsága eszerint (mint Heideggernél) csak a kiválasztottak számára nyílik meg, a rejtett tartalom csak a beavatottnak válik nyilvánvalóvá. Amint a kötet élére rendelt Minden reménnyel zárlatában írja:

„Ki itt belépsz
versbe lépsz
örökkön örökké
szellemi szentélybe
szent költeménybe”.

Sa „szent” minőség nemcsak a lényegi mondanivalót kiemelő, evangéliumian pörére vetkőztetett, központozás nélküli költői nyelvben jelenik meg („Elmondhatnám-e / egyszerűbben / mint így kurta / sorokra csupaszítva / mit mondanom kell” – Könnyű versek), de a tagolás misztikájában (a ciklusok 7-es száma a szentségek, a fő bűnök és erények mennyisége, deaközépkori gondolkodásban az embert is jelképezi) és az elválasztásként rendelt angyal-ábrázolások formájában is. Utóbbiak eredetije egy lendvai épületen láthatók, ahol a helyreállítási munka még inkább kiemelte a fejek egyediségét, és így talán nem véletlen a Jelenések könyvének hét harsonás angyalával való párhuzam sem – még ha a kötet hátsó fedelén egy különálló és elkülönbözöttségével a szakrális olvasatot gyengítő nyolcadik is található. Emellett a köztes lény, mint evilág és a felsőbb szférák közti közvetítő is több helyütt megjelenik a kötetben („Angyal járt ma éjjel nálam / szelíden áttetszőn álmomba / kopogott” – Égből el hozzánk, „én onnan jöttem /

A Vlag Lajos Versek című kötetének megjelenése óta eltelt fél évszázad során a muravidéki magyar költők legfontosabb törekvése az irodalmi örökség gazdagítása, továbbvitele mellett természetszerűleg önazonosságuk minőségi, anyanyelvű szövegekben való megvallása, őrzése volt. Az egész közösség nevében szóló helyi lírikusok számára e – az egyetemes magyar irodalom tekintetében is – felbecsülhetetlen érték kibontására, az anyaországi folyamatokhoz illeszkedően, két lehetőség kínálkozott: egyedi hangjukon a hagyományos, illetve a főként vajdasági minta nyomán dolgozó, kísérletezőbb jellegű, újavangard poétikai eszköztár felhasználásával megfogalmazni az általánost. Utóbbi csoport legmarkánsabb képviselője¹ kétségkívül Halász Albert, akinek Könnyű versek című, ötödik kötete – Bence Lajos Vallani c. új verseskötetével egyetemben – a tavalyi könyvhétre jelent meg.

A szerző már a bevezető mellékszövegben két fontos elhatárolást tesz: a korpuszt, mint abszolút fikciót elválasztja önmagától, amennyiben leszámol a lírai én-nel, ugyanakkor meg is erősíti a szerző-szöveg kötést, mikor elemeli a szépirodalom terepéről és mintegy József Attila-i módon „eredeti gondolati vagy nyelvi ötletek gyűjteménye”-ként határozza

1 * Részben Szűnyogh Sándor, főként a fiatal Bence Lajos, illetve C. Toplák János sorolható még ide.

ahol köztünk csak úgy / járnak-kelnek áttetsző / ám létező angyalok” – Ki honnan).

A műalkotás világa nemcsak a nem beavatottként közeledő befogadó előtt marad zárva, a kontár alkotó számára sem adatik meg a teremtő aktus (A kórtársaknak, Festőpaletta). A szándékolt depoetizáltság és az irónia így – amint a Szabad szövegek-ciklus szövegeiben nyilvánvalóvá válik –, bár a szerző önmagát határozza meg általuk, sokkal inkább a „mérsékelt tehetségek” kigúnyolása, a „tükröt tartás” (Könnű versek) eszköze lesz. A Halász Albert egész költészetét, ezzel együtt e kötetet is jellemző, gyakran használt paradoxon e ciklusban is megtalálható, elég ha alátámasztásként csak az egységet lezáró, a kiváló pályatársat, Bence Lajost köszöntő (Mi neked ötven) verset említjük. A sorban következő, Szarkasz* címet viselő szakasz darabjaiban még maróbb a gúny, negatívabb a költői látásmód. Társadalomkritikájának éppúgy céltáblái lesznek az önmagának szobrot állítatók és szerviens faragóik (Guanó, keményen, vastagon), a nemzetársak kezének ellökői (Ne bántsd), az országos gazemberek (Húbeleország), mint a legújabb kor nyereszkesedői (Euróbiznisz). Ebben a világban a kisembernek kolbászból is kisebb jut (Kolbászolás), az aranyhaltól már nem csodát vár, inkább megeszi (3 kívánság), általánosan állapotát csak az ürüleken vergődő, törött szárnyú légyéhez lehet hasonlítani (Kellott rászállnom? * - a csillag itt és a fentebbi cikluscímben az öncenzúra jele). A szerző mindazonáltal mégis úgy véli, meg kell becsülni az életet:

„ideát mégis maradnánk
éhesen is szomszárban is
minthogy a tükröt letakarják”
(Fölöttünk a tükör)

A légiesült határon átnyúló tájegység elnevezésével játszó, ugyanakkor a hagyományokat, az elődök örökségét is megidéző Ősrég ciklus versei a szülőföldről kötődnek. Három különböző nézőpontból is megjelenik^{2*} a városnyi haza, Lendva (Te város I-III.) – közülük a középső a testéből vétetett fiú szép vallomása:

2 * A többféle nézőpont játékos módon az *Űnnepi esemesem* – *Űnnepi esemeszem* verspárban is érvényesül.

„Úgy szeretnek úgy szeretlek
szerelmes örök-tavaszban
az áhítat templomodban
csontomig szívemig átitat

(...)

más vagy ha lentről nézünk
s más ha koronádról szemlélnék
betelni veled úgysem tudunk
csak ölelnék csak ölelnék

körbefon téged s vele minket
ezernyi szerteszaladó út
átszelő erekként tápláló patak
szorításukban ideszögez az ég”

Ezzel együtt felmerülnek a muravidéki magyarok gondolatai is. Halász Albert markánsan foglal állást a menni vagy maradni kérdésben, személyes példáját felmutatva (Az elementek), a „folyton küldő, de mindig visszaváró” vidék megbecsülésére buzdít (Hazátlan) és gyermeki vonzódással teljes szívvel ír a megtartó édes anyanyelvről (Általam vagy). A szülőföldről a család, a hitves és a gyermek felé fordulnak a szeretet szavai. A Vele/d/m ciklus versei az összetartozás boldogságát hirdetik. A kedvessel eleve elrendelt szent közösség a csillag és a körülötte keringő bolygó együttesének képét idézi meg (Csillagom), övele teljes az álom (Álmomban veled vesződöm), s közösen élik át a földre szállt fény misztériumát, a gyermekáldás általi kiteljesedés csodáját is (Jézuskát sem vártam úgy, Égből el hozzánk). Az ide sorolt szövegek közül többen a népies jelleg dominál, ennek legjobban sikerült példája a Tejút derekán:

„Hová bújnál
ha kavics lennél
hová gyúlnál
ha szikra lennél
gyere elbújtatlak
szoknyám alá duglak
gyere meggyújtalak
csillagokhoz fújlak

mi lennél ha nem lennél
csupa meleg szív lennél
csupa szeretet lennél
mi lennél ha nem lennél

patak partján kavics csillog
égnek árján te vagy csillag”

Az utolsó előtti egységben (nektek Ezt) visszatér a negatív hang. Általánosan a létért vívott harc (Bál), az emberek kizsigerelése (Kivételezett, ő), konkrétan a kisebbségben magyarként való megmaradás nehézsége (Hűng ár sirató), valamint a mérhetetlen EU-szkepticizmus formájában (A falra kiírva: omlik a vakolat). Utóbbi érzékletesen tükrözik a Határjárás a magasban a sorompók végleges felnyitása idején keletkezett sorai is:

„mivégre jó nekem schengen
ha a hazám fenn az égen
ha a hazám határtalan

határköve jobbra balra
világító sarkcsillaga
a kapuja tárva nyitva”

A szerző ennek megfelelően a nagy közösségi eszme helyett a záró ciklusban inkább magyarságát vallja meg, vállalja fel büszkén:

„Magyar
vagyok
magyar
világom felett a kalapom
magyar
az úttól kopott bocskorom
magyar
a világom közepén leszúrt
vándorbotom
magyar
minden felmenőm
magyar
lesz utolsó szavam”

Boldog szülőföldjén (Ki honnan), még ha tudja is, hogy az asszimilálódás, az elvándorlás és a nyelvvesztés miatt mind kevesebben maradnak (Az utolsó). De amíg lesznek, ha „kúszva, cipelve” is (Görbe sínek föl a mennybe): dolgozni, alkotni fog.

Halász Albert kötete – címe ellenére – nem könnyű olvasmány. S vigyázni is kell vele, mert a szerző, bizonyára tudatosan, megtéveszti az olvasót. A szándékoltan egyszerű képek, a dísztelenségében is gazdag nyelv, a játékosság és irónia a költő és sorstársai számára mélységesen komoly tartalmat rejtenek: életjelek. Azt mutatják, hogy a muravidéki magyar irodalom él és élni akar, hogy van még erő és hit magyarul írni. Jelenleg ő az illyési síp legvékonyabb ágának legfiatalabb, kötetel, kötetekkel rendelkező alkotója. Munkája előtti főhajtással csak remélni tudjuk, hogy útját a következő fél évszázadokban sokan követik majd.

(Magyar Nemzetiségi Művelődési Intézet, Lendva, 2011.)

Andrásy Kurta János: Teremtés